

נבא קמא כ"ה

משנה

ר"ט או' קרן ברה"נ משלם נ"ש ק"ו משן ורגל אמרושור המזיק ברשות הניזק כיצד?
לו חכמים דיו לבא מן הדין להיות כנדון
גגת, נגף, נשך, רבץ, בעט³⁹¹ ברשות הרבים משלם חצי נזק. ברשות הניזק רבי טרפון אומר נזק שלם, וחכמים אומרים חצי נזק. אמר להם רבי טרפון, ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים שהוא פטור, מן הכתוב "ובער בשדה אחר", החמיר עליהן ברשות הניזק לשלם נזק שלם. מקום שהחמיר על הקרן ברה"ר לשלם חצי נזק, אינו דין שנחמיר עליו ברשות הניזק לשלם נזק שלם? אמרו לו, דיה לקרן ברשות הניזק שנלמדת בקל וחומר מקרן שחייבת ברשות הרבים, להיות כקרן ברשות הרבים, ולשלם חצי נזק.

ר"ט אמר להם אני אדון קרן משן ורגל אמרו לו דיו להיות כקרן
אמר להם, אף אני לא אדון קרן מקרן אני אדון קרן מרגל, וגם לדבריהם נלמד בק"ו שמשלם נזק שלם³⁹², מה במקום שהקל על השן והרגל ברשות הרבים החמיר בקרן, מקום שהחמיר על השן ועל הרגל ברשות הניזק אינו דין שנחמיר בקרן. כיון שלומדים קרן ברשות הניזק משן שהחמיר עליה ברשות הניזק, משלם נזק שלם כמו בשן. אמרו לו, כיון שללא קרן ברשות הרבים לא היינו מוצאים בקרן צד חמור משן, ואי אפשר היה ללמוד בקל וחומר, דיה לקרן ברשות הניזק להיות כקרן ברשות הרבים ומשלם חצי נזק.

גמרא

דיו לבא מן הדין להיות כנדון נלמד מהכתוב
במרים "הלא תסגר שבעת ימים"
והרי מדאורייתא יש דין של 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון'. ששנינו בתורת כהנים, כתוב במרים: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק בְּפִנְיָהּ הֲלֵא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף", ולכאורה היינו אומרים, ומה בהדיוט הקל יש הסגר שבעה ימים, קל וחומר לשכינה שצריך להסגיר מחוץ למחנה ארבעה עשר יום³⁹³. ומהכתוב "תִּסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים" שאומר שמרים צריכה

391 כולן הן תולדות של רגל. רש"י.

392 ר"ט עצמו סובר שבמקום דמפריך ק"ו לא אומרים דיו והוא ענה לחכמים לדבריהם. ואין לפרוך מה לשן שהיוקן מצוי יותר תאמר בקרן שאין היוקן מצוי כ"כ שהוא בחזקת שימור למ"ד פלגא נזקא קנסא. מפני שהחומרא הזאת אינה מועילה לחייב את שן ורגל ברה"ר. תוס'. וחכמים אומרים דיו רק כשהחומרא היא מעין הדין שבאים ללמוד. תוס'.

393 מפני שהגמרא בפ' המפלת אומרת שהאב והאם נותנים בולד חמישה דברים כל אחד והקב"ה נותן עשרה דברים. ויש מפרשים י"ד יום כנגד שני הסגרות של מצורע, שבעה ימים כל אחד. תוס'.

להיות מוסגרת רק שבעה ימים ולא יותר, לומדים שאומרים 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון', ובכל מקום שלומדים מדין קל וחומר דיו לנלמד שיהיה כמלמד ולא יותר.

לר"ט בכל מקום שהדיו מפרין את אב"ל לא אומרים דיו
 עונה הגמרא שרבי טרפון מודה שאומרים 'דיו'.
 אבל לרבי טרפון אומרים 'דיו' רק במקום שהוא
 אינו מפרין את הקל וחומר, ובכל מקום שאם נאמר 'דיו' הקל וחומר יופרך לא
 אומרים 'דיו'. במרים שבעה ימי הסגר בשכינה אינם כתובים בתורה, והקל וחומר
 מאביה שיש בו שבעה ימי הסגר מרבה ארבעה עשר ימי הסגר בשכינה, ובא 'דיו'
 ומפחית שבעה ימי הסגר, ומעמיד את ההסגר על שבעה ימים בלבד. אבל חצי נזק
 של קרן תמה כתוב במפורש בתורה³⁹⁴, והקל וחומר בא ומוסיף בקרן תמה ברשות
 הניזק חצי נזק נוסף, ומחייב נזק שלם. ואם נדרוש 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון'
 ונחייב ברשות הניזק רק חצי נזק מפריכים את הקל וחומר, ולא לומדים מהקל
 וחומר דבר.

לחכמים "ותסגר מרים" הם ז' ימים וחכמים סוברים, שבכתוב "תִּסְגַּר שְׁבַעַת יָמִים"
 של שכינה ולר"ט "תסגר" ללמד דיו
 כתובים שבעה ימים של שכינה. ורבי טרפון סובר
 שהכתוב "תִּסְגַּר שְׁבַעַת יָמִים" בא ללמד שאומרים 'דיו', ולא אומרים שמרים
 תסגר מחוץ למחנה ארבעה עשר יום. וחכמים סוברים שלומדים זאת מכתוב אחר:
 "וַתִּסְגַּר מְרִיָּם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים". ורבי טרפון סובר, שמהיתור של הפסוק
 הזה לומדים שאומרים 'דיו' בכל מקום שלא מפרין קל וחומר. ולא אומרים שבכל
 התורה לא אומרים 'דיו', ורק כאן אומרים שמרים תסגר רק שבעה ימים משום
 כבודו של משה.

אין ראייה שהתנא שלומד שקרי של זב מטמא
 במשא מק"ו דורש דיו היכן שאינו מפרין ק"ו
 אמר רב פפא לאביי, והרי יש תנא שלא
 דורש 'דיו' אפילו היכן שאינו מפרין את
 הקל וחומר³⁹⁵. שנינו בברייתא, למדים שקרי של זב מטמא בקל וחומר. מה טהור
 בטהור טמא בטמא, טמא בטהור אינו דין שיהיה טמא בטמא. מה רוק שהוא דבר
 טהור שנמצא באדם טהור בזב הוא מטמא במשא באדם, קרי שמטמא אדם טהור
 במגע, כל שכן שבזב יטמא במשא. ולומדים מהקל וחומר שקרי של זב מטמא
 במגע ובמשא כרוקו. ומדוע לא נאמר 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון'. ומהקל
 וחומר נלמד שקרי של זב מטמא במגע, ומדין 'דיו' נלמד שאינו מטמא במשא.
 כמו שקרי של טהור מטמא במגע ואינו מטמא במשא. כך קרי של זב יטמא במגע

394 ומשמע גם בחצר הניזק. רש"י.

395 הגמרא דנה מיהו התנא שאינו סובר דיו אפ' כשלא מפרך ק"ו וכולם נדחים במסקנה. והגמרא בנדה שאומרת
 ומאן דקדריש דיו, ומכאן שיש תנא שלא דורש דיו אפ' ששם אינו מפרין את הק"ו הוא לפי הס"ד של הגמרא,
 אבל למסקנה אין תנא שאינו דורש דיו כשאינו מפרין את הק"ו. תוס'.

ולא במשא. אלא התנא אינו אומר 'דיר' אפילו כשאינו מפריך את הקל וחומר.

ואם תאמר שאין צריכים ק"ו לומר שמטמא במגע, משום שאינו גרוע מקרי של טהור. יש לומר שללא הקל וחומר היינו לומדים מהכתוב: "מְקַרְה לְיָלֵה", מי שקריו גרם לו מטמא במגע, ולא קרי של זב שדבר אחר, הזיבה, גרמה לו. דוחה הגמרא, שלא כתוב בפסוק הזה "ולא דבר אחר", ואי אפשר למעט קרי של זב מטומאת מגע, ואין צריכים קל וחומר לטומאת מגע³⁹⁶ ואם נדרוש דיו הוא מפריך את הקל וחומר³⁹⁷.

שואלת הגמרא, מיהו התנא שאומר ששכבת זרע של זב מטמא במשא. שלכאורה אינו לא רבי אליעזר ולא רבי יהושע. ששנינו בברייתא³⁹⁸, רבי אליעזר אומר שכבת זרע של זב מטמאה במגע ואינו מטמא במשא. רבי יהושע אומר, אף מטמא במשא, לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה. וגם רבי יהושע מטמא במשא רק משום שיש בה זיבה.

זו בו של הזב ורוקו וש"ז ומי רגליו אלא התנא³⁹⁹ שמטמא שכבת זרע של זב במשא מטמאים במגע ובמשא הוא התנא במשנה בכלים, הטומאה החמורה

משרץ שכבת זרע וטמא מת הם: זובו של זב, ורוקו, ושכבת זרעו, ומי רגליו, ודם הנדה, שהם מטמאין בין במגע בין במשא. שואלת הגמרא, ואולי גם התנא הזה מטמא במשא משום שאי אפשר לשכבת זרע של זב בלא צחצוחי זיבה? עונה הגמרא, אם שכבת זרע של זב מטמא במשא משום צחצוחי זיבה, מדוע שכבת זרע של זב נשנתה ביחד עם רוקו ולא עם זובו? אלא היא נשנתה ביחד עם רוקו, מפני שלומדים ששכבת זרע של זב מטמא במגע ובמשא, בקל וחומר מרוקו של הזב⁴⁰⁰.

מפני מטמא במת מק"ו מפכין קטנים אמר רב אחא מדיפתי לרבינא, מצינו תנא שלא שטהורים בזב ומטמאים במת לומד 'דיר' אפילו היכן שלא מפריך את הקל וחומר.

ששנינו בברייתא, לומדים שכל המטמא מדרס מטמא במת⁴⁰¹ בקל וחומר, ומה

396 תוס' שואלים נאמר שהקל וחומר הואיל למגע ומשא לטומאה עצמה, והדיו לומר שאינו מטמא אדם לטמא בגדים. ומתריצים שאין דבר שמטמא במשא שאינו מטמא אדם לטמא בגדים. ואין להקשות שהק"ו הואיל לטמא אדם לטמא בגדים במגע כרוקו והדיו שלא מטמא במשא, מפני גם זה הוא ק"ו לחצאין. ואין להקשות שהק"ו הועיל למשא והדיו שלא יטמא במגע בגדים שעל האדם, מפני שאי אפשר לומר שנלמד בק"ו לטמא במשא שאינו כתוב בו, ונאמר דיו במגע שכתוב בו ולא נלמד בק"ו לכל דיני מגע רוק. תוס'.

397 והתנא סובר כרבי טרפון.

398 צריך לגרוס דתניא ולא דתנן.

399 הגמרא אינה מביאה את התנאים בסוף מסכת נזיר שמטמאים ש"ז של זב במשא, מפני שהם מטמאים רק תוך מעת לעת של הראיה הראשונה וכאן מדובר על כל שבעת הימים של טומאתו. והספק של רב יוסף במסכת נדה, ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא אינה לפי רבי טרפון אלא לפי חכמים שאומרים דיו אפ' היכן שמפריך את הק"ו. תוס'.

400 ר"ח.

401 שבטומאת מת נאמר: "וְכָל בְּגָד וְכָל פְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עֲצִים וְכָל פְּלִי עֵץ תִּתְחַטְּאוּ" והמפץ אינו אחד מהם. רש"י.

כלי חרס קטנים שפיהם צר שטהורים⁴⁰² בזב⁴⁰³ מטמאים במת, מפץ שמטמא בזב כל שכן שמטמא במת⁴⁰⁴. ומביאים את הקל וחומר בין לטומאת ערב ובין טומאת שבעה⁴⁰⁵. ואם אומרים 'די' נאמר דיו למפץ שיטמא במת רק טומאת ערב כמו שזב מטמא במשכב טומאת ערב, ואינו מטמא במת טומאת שבעה. אמר לו רבינא, כבר הקשה זאת רב נחומי בר זכריה לאביי ותירץ לו אביי שהתנא לומד את המפץ במת ממפץ בשרץ בגזירה שווה⁴⁰⁶. ויש לשנות את הברייתא כך. מנין לומדים שמפץ מטמא בשרץ? מקל וחומר מה פכין קטנים שטהורים בזב טמאים בשרץ, מפץ שמטמא בזב כל שכן שמטמא בשרץ. וממה שכתוב בשרץ ובטומאת מת "בגד ועור" לומדים בגזירה שווה שמפץ מטמא טומאת שבעה.

"בגד ועור" מופנה משני צדדים ואומרת הגמרא שצריכים לומר, שהמילים "בגד ולמדים ואין משיבין ועור" הכתובים בהם פנויים לדרוש את הגזירה שוה ולא מצרכים ללימוד אחר. שאם אינם פנויים, אפשר לפרוך מה לשרץ שכן מטמא בכעדשה⁴⁰⁷, אבל מת אינו מטמא בכעדשה אלא בכזית. ולכן אומרת הגמרא שצריך לומר שהמילים "בגד ועור" הכתובים בשרץ אינם נצרכים ללמד ששרץ מטמא "בגד ועור", שהרי שרץ הוקש לשכבת זרע, ובשכבת זרע כתוב: "וְכָל בְּגָד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יְהִיָּה עָלָיו שִׁכְבַּת זֶרַע וְכַפֵּס בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרְבֹה". ולכן המילים "בגד ועור" הכתובים בשרץ מופנה לגזירה שווה. שואלת הגמרא, והרי יש מי שאומר שבגזירה שווה צריך שבשני המקומות המילים יהיו פנויים לגז"ש, שאם לא כן ניתן להקשות על הגזירה שווה? עונה הגמרא, גם הכתוב במת הוא מופנה, שהרי מת הוקש לשכבת זרע וכתוב בו "בגד ועור". וממילא גם בשרץ וגם בטמא מת המילים פנויות ללמוד בגזירה שווה שמפץ מטמא, ובמופנה משני צדדים למדים ואין משיבים⁴⁰⁸.

למי שאומר דון מינה ומינה יש ריבוי שכל שואלת הגמרא, הדבר מיושב למי שאומר טומאות שבמת מטמאים טומאת שבעה 'דון מינה ומינה ואוקי באתרא, דבר שלומדים מדבר אחר לא לומדים אותו מהמלמד לכל הדברים, מפץ מטמא במת טומאת שבעה אפילו שלומדים אותו משרץ שאין צריכים את הכתוב "בגד ועור" ללמוד

402 מפני שכלי חרס מטמא מאוירו מתוכו ואי אפשר להכניס פיהם אצבע. וגם אינם מטמאים בהיסט. 403 תוס' מקשה מנין שלא יטמאון במעיינות הזב!

404 תוס' מקשים כלי חרס המוקף בצמיד פתיל יוכיח. ור"ת מתרץ שלא שייך לומר מצמיד פתיל יוכיח מפני שהזב מטמא בהיסט כמו שהזב נגע בתוכו, וגם במת אם היה בתוכו כזית ממת היה מטמא. תוס'.

405 תוס' מקשה הרי אין לו טהרה במקוה ולא שייכת בו טומאת שבעה! וי"ל שמאותר ק"ו לומדים פשוטי כלי עץ, או שלומדים את כל המפצים אפ"ל עץ שיש להם טהרה במקוה. תוס'.

406 לפי הגרסא הראשונה ברש"י, תנא ממפץ בשרץ מייתי לה, בגז"ש. ויש גורסים, תנא מפץ בשרץ מייתי, התנא לומד בקל וחומר מזב שמפץ מטמא בשרץ טומאת ערב. רש"י.

407 וראוי להכנס בפי פך קטן.

408 אפילו שבכל התורה כולה לומדים למד מן הלמד חוץ מבקדשים צריכים את הגזירה שווה מפני שגם בגזירה שווה וגם בהיקש לא לומדים זה מזה לכל הדברים. תוס'.

שיטמא טומאת שבעה. אבל למי שאומר 'רוץ מינה ומינה', כיון שלומדים מפץ במת ממפץ בשרץ קשה שללא הכתוב "בגד ועור" היינו אומרים שיש בו רק טומאת ערב כמו בשרץ ולא טומאת שבעה, ואינו מופנה? אמר רבא, שלומדים מהכתוב: "וְכַבְּסֶתֶם בְּגֵדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְטָהַרְתֶּם"⁴⁰⁹ שכל טומאות שמטמאים במת יטמאו טומאת שבעה, ויש גזירת הכתוב שלא אומרים 'רוץ מינה ומינה! והכתוב "בגד ועור" מופנה לגזירה שווה.

409 ולא לומדים מפץ במת בקל וחומר כמו שרצינו לומר מפני שמשמע שהכתוב מדבר על הטומאה שכתובה בו. וכיון שלומדים מת בגזירה שווה הוא כמו שכתוב במפורש, אפ' שבשרץ עצמו לומדים מקל וחומר. תוס'.

